

УДК [94 : 327+341.432] (71+470)

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА КАНАДСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВІДНОСИН
ЯК ПЕРЕДУМОВА ДЛЯ ВЗАЄМОВИГІДНОГО ПАРТНЕРСТВА***Людмила Вовчук¹, Катерина Андреева²*

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10

¹e-mail: luda_vovchuk@ukr.net²e-mail: miss.andreyeva2010@yandex.ua

Актуальність теми полягає у дослідженні й аналізі нормативно-правової бази канадсько-російських відносин у висвітленні особливостей сучасних відносин між Канадою та Росією. На даний час Канада є однією з найрозвинутіших країн світу та входить до сімки промислово розвинутих держав. Крім того, Канада є одним з головних промислових виробників та експортерів основних видів сільськогосподарської продукції.

Можна виокремити декілька характерних рис, які підкреслюють схожість Канади та Росії у політичному, економічному та культурному плані. По-перше, це схожість природно-географічних умов. По-друге, це масштабність територій. По-третє, це державний устрій. І, по-четверте – проблеми розвитку народностей Півночі у соціально-економічному та культурному плані. Саме ці риси підкреслюють наявність спільних проблем і зацікавленість країн у співробітництві.

Зростання інтересу Росії до Канади зумовлене не лише економічними, політичними й ідеологічними обставинами, але й зміною ролі Канади у сучасному світі.

Мета даної роботи полягає у дослідженні й аналізі нормативно-правової бази канадсько-російських відносин. Відповідно до мети, ми ставимо наступні завдання роботи:

- висвітлити основні положення договорів між Канадою та Росією, що регулюють політичні, економічні та культурні відносини;
- надати оцінку договорам між Росією та Канадою і проаналізувати їх значення;
- охарактеризувати сучасний стан канадсько-російських відносин.

Серед українських дослідників варто виділити працю Ю.Г. Козака і В.В. Ковалевського [1], де безпосередньо висвітлюється розвиток економіки Канади упродовж 1990-х років, основні торговельні партнери та договори, що регулюють економічні та комерційні відносини тощо. До такого роду робіт потрібно віднести і працю М.М. Дмитрієва та

М.М. Забаєвої [2], які розкриваючи розвиток економіки Канади та Росії починаючи з 1991 року до 2010 року, показують переваги та недоліки розвитку економік цих двох держав, а також причини та умови, за яких країни були у кризовому стані. Також автори аналізують договори, які були підписані між Канадою та Росією.

На значну увагу заслуговують роботи і В.М. Ковальчука [3], Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко [4], які присвячені висвітленню двосторонніх канадсько-російських відносин, а саме: показники ВВП, рівень життя, рівень зайнятості чи безробіття, нормативно-правову базу, особливо, що стосується співробітництва в Арктиці та на Півночі тощо.

Серед праць зарубіжних дослідників варто виділити роботи Е. Купера, Д. Роуланса [5] та Д. Ворончихіної [6], в яких проаналізований економічний розвиток Канади, її місце серед провідних акторів міжнародної арени та канадсько-російське торговельно-економічне співробітництво: протиріччя та перспективи.

У той же час окремо потрібно виділити історіографічний доробок саме російських дослідників, які найбільше приділили увагу висвітленню даної тематики. Насамперед, це Є.В. Ізраєлян, Л.О. Немова [7] та С. Комлев [8]. Більшість праць даних авторів розкривають еволюцію канадсько-російських відносин, від 1991 р. до сьогодення. Автори дають характеристику розвитку економік даних країн, товарообігу між державами, висвітлюють основні положення угод, які були підписані між двома країнами, проаналізували сучасний стан відносин, їхні проблеми та можливі перспективи.

Канадсько-російські відносини мають потужну договірну базу. До неї відносяться, насамперед, Декларація про дружбу і співробітництво між РФ і Канадою, Меморандум про взаєморозуміння щодо консультацій між Урядом РФ і Урядом Канади, Договір про згоду і співпрацю між двома державами [9].

Особливістю договірно-правової бази відносин з Канадою є наявність у Росії низки підписаних в останні роки угод з окремими провінціями Канади про торговельні, економічні та культурні зв'язки. Такі угоди підписані, наприклад, з Квебеком, Онтаріо, Манітобою [10].

Основними документами, що регулюють торговельно-економічні відносини між Канадою та Російською Федерацією є Угода про торговельні та комерційні відносини 1992 року, Угода про заохочення та взаємний захист капіталовкладень 1989 року, Угода про економічне співробітництво 1993 року, Угода про уникнення подвійного оподаткування 1995 року, Угода про повітряне сполучення 2000 року й Угода про основні принципи співробітництва суб'єктів РФ з провінціями та територіями Канади 2000 року тощо.

Угода про торговельні та комерційні відносини від 1992 року передбачала створення основної бази норм і правил, яка б дозволяла безперешкодно розвивати відносини. Даний договір також забезпечував режим найбільшого сприяння, який полягав у наданні будь-яких переваг, привілеїв та імунітетів товару, який буде ввезений або вивезений з країни.

Сторони договору домовились про те, що жодна з них не буде встановлювати заборону або обмеження на ввезення товарів у вигляді квот або ліцензій на імпорт та експорт. В угоді було сказано про забезпечення вільного транзиту товарів через територію договірної сторони [11].

Друга угода – Угода про заохочення та захист взаємних капіталовкладень, яка була підписана ще у 1989 році, але набрала чинності лише у 1991 році. Даний договір передбачає створення сприятливих умов інвесторам для здійснення капіталовкладень на своїй території. В Угоді зазначається, що капіталовкладенням надається повний захист і безпека на території іншої Договірної сторони.

Також існує положення про компенсацію збитків, згідно з яким збитки компенсуються у тому випадку, якщо на території однієї з договірних сторін відбуваються війни, введення надзвичайної ситуації, було нанесено збитки капіталовкладенням іншої договірної сторони. Також держави домовились про проведення консультацій з питань, що стосуються даної угоди. Сторони зобов'язались здійснювати обмін інформацією, яка стосується капіталовкладень.

Якщо між державами виникнуть спори, то їх варто вирішувати за допомогою диплома-

тичних каналів. У тому разі, якщо спір не вдається вирішити за допомогою дипломатичних каналів, то цей спір може передаватися у третейський суд за проханням однієї з договірних сторін [12].

Між Росією та Канадою значно активізуються відносини в Арктиці та на Півночі. Дана угода була підписана у 1989 р., але набула чинності лише у 1992 р. Згідно з договором співробітництво відбувається у таких формах як обмін офіційними документами й інформацією, економічне співробітництво, проблеми корінного населення, охорона навколишнього середовища та розвиток гірничодобувної промисловості. Також співробітництво стосується проведення спільних досліджень та обміну їх результатів. Держави погодилися організувати та проводити конференції, семінари з питань, що стосуються Арктики та північних територій. Держави домовились про створення спільних підприємств [13].

Російська Федерація та Канада домовилися використовувати Міжурядову економічну комісію, зокрема робочу групу по Арктиці та Півночі, з метою подальшого розвитку співпраці. Сторони також підтримують роботу Міністерства у справах індіанців і розвитку Півночі (МСІРП) і його російського партнера у рамках Спільної комісії, створеної відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння 1997 р. про співробітництво у галузі розвитку Півночі та його корінних народів. З цією метою сторони домовилися проводити регулярні консультації на рівні старших посадових осіб з питань північної політики та продовжувати спільну реалізацію програм, які охоплюють галузі, які становлять спільний інтерес як для Російської Федерації, так і для Канади, та спрямовані на зміцнення інститутів корінних народів, а також розвиток прямих двосторонніх зв'язків по лінії «Північ-Північ» [14].

Була створена у 1992 р. Змішана канадсько-російська комісія зі співробітництва в Арктиці та на Півночі, яка покликана виконувати такі функції як:

- сприяння розвитку програм співробітництва між двома країнами;
- складання звітів про реалізацію програм;
- забезпечення загального керівництва та контролю виконання угоди;
- розгляд пропозицій щодо розвитку додаткових сфер співробітництва [15].

Угода про економічне співробітництво між Канадою та РФ була підписана 8 травня 1993 р. Дана угода передбачала економічне співробітництво у сфері торгівлі, інвестицій, а

також у сфері науково-технічного співробітництва. Сторони зобов'язувалися обмінюватися інформацією про пріоритети економічного розвитку, національні економічні плани та прогнози, а також про певні події, які впливають на економічні відносини між двома країнами.

Держави повинні сприяти розвитку торговельних та інвестиційних місій, створювати або виступати ініціатором нового проекту, який би представляв потенційний інтерес для обох країн. Канада та Росія погодилися розбудовувати спільну підприємницьку діяльність. Крім того, держави погодилися на взаємну фінансову підтримку для розвитку торгово-економічного співробітництва.

Канада та Росія домовилися про створення канадсько-російської міжурядової економічної комісії, яка повинна була регулювати відносини, розглядати питання, які мали стосуватися економічної сфери. Дана комісія повинна була розглядати суперечки між договірними сторонами, виступати ініціатором скликання нарад, конференцій і консультацій з питань економічного характеру [16].

У 2000 р. було укладено договір між Канадою та Росією про повітряне сполучення. Відповідно до даної угоди, авіапідприємства кожної держави могли здійснювати зупинки з некомерційними цілями на території іншої держави. Кожна з договірних сторін мала право надавати дозвіл на переліт через свою територію. Також кожна з держав могла обмежити польоти, якщо авіапідприємство не дотримується законів і правил, які встановлені державою, що надала такі права, або якщо авіапідприємство не виконує належним чином умов, які вказані у даній угоді.

Відповідно до угоди кожна з договірних сторін має надавати гарантії безпеки громадянській авіації від актів незаконного втручання. Також держави домовилися надавати необхідну допомогу за взаємним проханням для того, щоб запобігти незаконному захопленню громадянських повітряних суден. Були прийняті рішення щодо тарифів авіаційної безпеки й умови щодо вирішення спорів [17].

Активізуються зв'язки по лінії регіонів Російської Федерації та Канади. У Канаді особливо виділяються Квебек і Альберта, а з російської сторони – Москва, Санкт-Петербург, Краснодарський, Красноярський, Хабаровський краї, Пензенська, Тверська, Самарська області.

Правовою базою міжрегіонального співробітництва є підписана під час візиту Президента Росії В.В.Путіна до Канади у грудні

2000 р. двостороння міжурядова Угода про принципи та засади співробітництва між суб'єктами Російської Федерації та провінціями і територіями Канади. Співробітництво між регіонами є невід'ємною ланкою відносин між Російською Федерацією та Канадою, бо саме ця співпраця сприяє різкому зростанню товарообігу між двома країнами. Найчастіше саме економічні аспекти та бізнес, а не політичні домовленості сприяли укріпленню дружніх відносин і взаєморозуміння між російським і канадським народами.

Держави домовилися створювати сприятливі умови для розвитку двостороннього та багатостороннього співробітництва між провінціями Канади та суб'єктами Російської Федерації. Сторони погодилися проводити консультації, якщо з'явиться така необхідність. У договорі зазначено, що договори які укладаються між провінціями Канади та суб'єктами Російської Федерації не є міжнародними [18].

Варто зазначити, що важливу роль в економічних відносинах Канади та Росії відіграє Міжурядова економічна комісія, яка була створена у 1995 р. До складу МЕК входять підкомісія з питань агропромислового комплексу і робочі групи з будівництва, палива й енергетики, гірничодобувної промисловості, співпраці в Арктиці та на Півночі.

Дана комісія розглядає нові пропозиції щодо удосконалення та покращення економічного співробітництва. Остання сесія МЕК за участі Росії та Канади відбулася у 2013 р. Вже у 2014 р. Канада призупинила свою участь у МЕК у зв'язку з російською агресією на Сході України [19].

Отже, нормативно-правова база є основним важелем у відносинах між Канадою та Росією. Вона регулює економічні та комерційні відносини, а також відносини, що стосуються питань Арктики та Півночі. Аналіз нормативно-правової бази показує, що з 1990 по 2000 рр. відбулася активізація міжнародних зв'язків, що насамперед характеризується підписанням низки важливих договорів. Варто зазначити, що на сучасному етапі канадсько-російські відносини погіршилися. Канада призупинила економічну та військово-технічну співпрацю з РФ, а також призупинила свою діяльність МЕК.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В. Світова економіка: навч. посіб. / Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський. – К.: Центр учбової літератури, 2004. – 328 с.
2. Дмитрієв М.М. Економіка туристичного ринку: підручник / М.М. Дмитрієв, М.Н. Забаєва, О.М. Малигіна. – К.: Юніті-Діана, 2010. – 312 с.

3. Ковальчук В.М. Світова економіка: її історія та дослідники: навч. посіб. / В.М. Ковальчук. – К: Центр учбової літератури, 2011. – 524 с.
4. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право: підручник / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К: Знання, 2012. – 631 с.
5. Cooper A.F., Rowlands D. Canada among nations / Andrew F. Cooper, Dane Rowlands. – Canada: McGill-Queen's University Press, 2005. – 297 p.
6. Voronchihina D. International legal regime of the Arctic / D. Voronchihina. – USA: Lulu press, 2015. – 156 p.
7. Израелян Е.В. Российско-канадские отношения: окончательный разрыв или временное охлаждение / Е.В. Израелян // Канадский ежегодник. – М., 2014. – № 18. – С. 69-84; Немова Л.А. Канада: Смена главы правительства и новый этап социально-экономических реформ / Л.А. Немова // США: экономика, политика, идеология. – 2001. – № 4. – С. 3-17.
8. Комлев С.Л. Экономика Канады: устойчивое оживление / С.Л. Комлев // Международная экономика и международные отношения. – 1998. – № 8. – С. 68-74 та інші.
9. Булатов А.С. Мировая экономика: учебник / А.С. Булатов. – М.: Экономика, 2005. – С. 485-486.
10. Пеньковцев Р.В., Абдуллин А.Ш. Современные международные отношения Канады и Российской Федерации: договорно-правовой аспект / Р.В. Пеньковцев, А.Ш. Абдуллин // Ученые записки Казанского государственного университета. Гуманитарные науки. – 2010. – Т. 152, кн. 1. – С. 224.
11. Соглашение о торговых и коммерческих отношениях между Российской Федерацией и Канадой 1992 года [Электронный ресурс] // Международное законодательство. – Режим доступа: <https://www.lawmix.ru/abrolaw/13538/>
12. Agreement Between the Government of Canada and the Government of the Russian Federation for the Avoidance of Double Taxation and the Prevention of Fiscal Evasion with Respect to Taxes on Income and on Capital [Электронный ресурс] // View Treaty. – Режим доступа: <http://www.treaty-accord.gc.ca/text-texte.aspx?id=102408>
13. Соглашение между правительством Российской Федерации и Правительством Канады о сотрудничестве в Арктике и на Севере [Электронный ресурс] // Официальный сайт Президента России. – Режим доступа: <http://kremlin.ru/acts/bank/1438>
14. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Міжнародне право: підручник / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К: Знання, 2012. – С. 315-317.
15. Voronchihina D. International legal regime of the Arctic. – P. 27-46.
16. Agreement between Canada and Russian Federation on economic cooperation [Электронный ресурс] // View Treaty. – Режим доступа: <http://www.treaty-accord.gc.ca/text-texte.aspx?id=101214>
17. Соглашение между Правительством Российской Федерации и Правительством Канады о воздушном сообщении [Электронный ресурс] // Федеральное агентство воздушного транспорта. – Режим доступа: http://old.favt.ru/favt_new/?q=dejatelnost/mezhhdunarodnaja_dejatelnost/dvustoronnee_sotrudnichestvo/doc/472
18. Соглашение о принципах сотрудничества между субъектами Российской Федерации и провинциями и территориями Канады [Электронный ресурс] // Официальный сайт МИДа РФ. – Режим доступа: http://www.mid.ru/maps/ca-/asset_publisher/
19. Пеньковцев Р.В., Абдуллин А.Ш. Указ. раб. – С. 223-224.

Вовчук Людмила, Андреева Катерина *Нормативно-правовая база канадско-російських відносин як передумова для взаємовигідного партнерства*

У статті розглянуто нормативно-правову базу, яка регулює політичні та торговельно-економічні відносини між Канадою та Росією, висвітлено основні положення канадско-російських двосторонніх договорів. Охарактеризовано основні напрями співробітництва двох країн відповідно до укладених договорів.

Ключові слова: канадско-російські відносини, нормативно-правовая база, угода, економічне та політичне співробітництво, Арктика

Вовчук Людмила, Андреева Екатерина *Нормативно-правовая база канадско-российских отношений как предпосылка для взаимовыгодного партнерства*

В статье рассмотрена нормативно-правовая база, которая регулирует политические и торгово-экономические отношения между Канадой и Россией, отражены основные положения канадско-российских двусторонних договоров. Охарактеризованы основные направления сотрудничества двух стран в соответствии с заключенными договорами.

Ключевые слова: канадско-российские отношения, нормативно-правовая база, соглашение, экономическое и политическое сотрудничество, Арктика

Vovchuk Ludmyla, Andreieva Kateryna *Normative and legal framework of the Canadian-Russian relations as a prerequisite for a mutually beneficial partnership*

The article deals with the normative and legal framework that regulates political, trade and economic relations between Canada and Russia, reflects the main provisions of the Canadian-Russian bilateral treaties. The main directions of cooperation between the two countries are described in accordance with the concluded treaties.

A special feature of the legal framework for relations with Canada is the availability in of a number of agreements in Russia, that signed in recent years with certain provinces of Canada on trade, economic and cultural ties. According to the Agreement on cooperation between Canada and Russia in the Arctic and in the North of 1989, the functions of the Joint Canadian-Russian Commission in the Arctic in the North were determined. An intensification of ties between the regions of Canada and the Russian Federation was analyzed. For example, Quebec and Alberta are particularly prominent in Canada, and on the Russian side are prominent Moscow, St. Petersburg, etc.

The author studies the main reasons of the growing interest of Russia to Canada. The growth of Russia's interest in Canada is caused not only by economic, political and ideological circumstances, but also by the changing role of Canada in the modern world. Special attention was paid to the normative and legal base of Canadian-Russian relations and was set strategic directions Canada-Russia partnership and future forms of cooperation.

Keywords: Canadian-Russian relations, normative and legal framework, agreement, economic and political cooperation, the Arctic

Рецензенти:

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор
Шкляж Й.М., д.і.н., професор